Externe bijdrage

Betere ondersteuning voor de slachtoffers van mensenhandel via begeleide vrijwillige terugkeer en re-integratie[499]

IOM België en Luxemburg

Inleiding

De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), opgericht in 1951, is de toonaangevende intergouvernementele organisatie op het gebied van migratie en maakt sinds 2016 deel uit van de Verenigde Naties. IOM legt zich toe op het bevorderen van een humane en ordentelijke migratie voor iedereen. Het doet dat door migranten over de hele wereld te ondersteunen, effectieve antwoorden te bieden op de veranderende dynamiek van migratie en advies te geven over migratiebeleid en -praktijk. De Organisatie werkt samen met gouvernementele, intergouvernementele en niet-gouvernementele partners om de weerbaarheid van mensen op de vlucht te verbeteren, met name van mensen in kwetsbare situaties.

Als een van de voornaamste partners van de Belgische overheid in haar *Assisted Voluntary Return and Reintegration* (AVRR)-programma wordt IOM gevraagd om slachtoffers van mensenhandel te ondersteunen wanneer zij vrijwillig willen terugkeren naar hun land van herkomst.

Een veilige en waardige terugkeer en duurzame re-integratie vormen een onmisbaar onderdeel van een alomvattende aanpak voor migratiebeheer. Het terugkeerprogramma heeft als doel om steun te bieden aan migranten die niet in België kunnen of willen blijven en die wensen terug te keren naar hun land van herkomst. Dat gebeurt naar vrije en geïnformeerde keuze van de migranten en op basis van een risicobeoordeling wanneer er kwetsbaarheden worden vastgesteld.

Deze bijdrage belicht het werk van IOM bij het identificeren, beschermen en handhaven van de rechten van slachtoffers van mensenhandel tijdens het proces voor begeleide vrijwillige terugkeer. Er wordt extra aandacht besteed aan vrijwillige terugkeer en bijstand op maat bij re-integratie als middel om de veerkracht van slachtoffers van mensenhandel te vergroten.

Waarom sommige overlevers[500] van mensenhandel kiezen voor vrijwillige terugkeer in plaats van een beschermings-procedure in België

Op basis van anekdotisch bewijs weten we dat veel overlevers van mensenhandel ervoor kiezen om terug te keren naar hun land van herkomst, na aan de uitbuitingssituatie te zijn ontsnapt, in plaats van op het Belgische grondgebied te blijven. De redenen voor deze beslissing zijn uniek voor elk individu en afhankelijk van persoonlijke omstandigheden. Toch zijn er gemeenschappelijke factoren die deze keuze beïnvloeden. **Sommige overlevers willen in België blijven,** maar kunnen dat niet om verschillende redenen. Veel overlevers kunnen zich niet registreren bij het Nationaal Verwijzingsmechanisme (NRM) omdat ze niet voldoen aan de specifieke criteria[501] om een gerechtelijke procedure te starten. Als zij niet aan deze criteria voldoen, kunnen ze geen formele erkenning of wettelijke status krijgen, waardoor ze geen toegang hebben tot de essentiële bescherming en ondersteunende diensten die ze nodig hebben. Dat proces wordt nog bemoeilijkt door tal van juridische en institutionele uitdagingen. Het gebrek aan uniforme beschermingswetten binnen de

499 Deze externe bijdrage werd oorspronkelijk in het Engels geschreven en met het oog op Myria's jaarverslag vertaald naar het Nederlands.

500 In deze publicatie worden zowel de termen "slachtoffers" als "overlevers" gebruikt. Door de term "overlevers" te gebruiken in plaats van de meer passief klinkende term "slachtoffer", wil IOM meer erkenning geven aan de autonomie en veerkracht van de persoon.

501 Men dient akkoord te gaan om ondersteund te worden door een van de gespecialiseerde centra, om mee te werken aan de gerechtelijke procedure en om de banden met de daders te verbreken.

Europese Unie zorgt er bijvoorbeeld voor dat wanneer personen het slachtoffer zijn van mensenhandel in een buurland zij geen toegang krijgen tot het NRM in België. Hierdoor kunnen zij geen aanspraak maken op hulp en bijstand op het Belgische grondgebied.

Het is ook een uitdaging om voldoende bewijsmateriaal te verzamelen om strafrechtelijke dossiers te ondersteunen. Tot slot kunnen juridische procedures lang aanslepen en veeleisend zijn voor de slachtoffers.

Andere overlevers die voldoen aan de voorwaarden om de procedure voor slachtoffers van mensenhandel te starten en die vervolgens ondersteund worden door een van de drie gespecialiseerde centra (Payoke, PAG-ASA en Sürya) krijgen om uiteenlopende redenen uiteindelijk misschien geen verlenging van hun wettelijke status in België, terwijl anderen er niet in slagen om werk te vinden.

Daarnaast **willen sommige overlevers niet in België blijven** en keren zij liever terug naar hun land van herkomst of naar een derde land waarvan ze een verblijfsvergunning hebben. Voor sommige overlevers weerhoudt angst voor vergelding door hun mensenhandelaars hen ervan om juridische stappen te zetten en motiveert het hun beslissing om terug te keren naar hun land van herkomst, op zoek naar veiligheid, weg van hun daders. Andere overlevers willen worden herenigd met hun familie in het land van herkomst en willen België zo snel mogelijk verlaten.

Om deze uiteenlopende en vaak complexe redenen zoeken veel overlevers hulp bij IOM, die het proces voor vrijwillige terugkeer toegankelijker en beter beheersbaar maakt voor wie België wil verlaten.

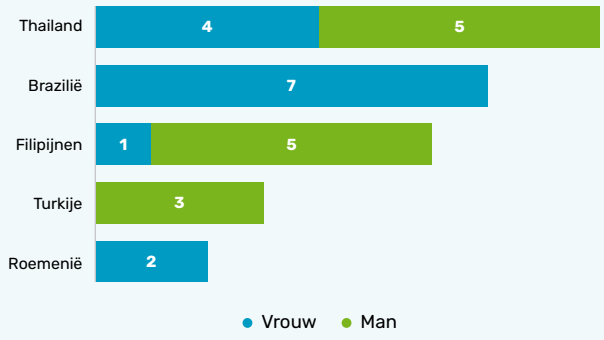
Wereldwijde inzet van IOM tegen mensenhandel

IOM strijdt al sinds 1994 tegen mensenhandel en is uitgegroeid tot ‘s werelds grootste directe hulpverlener voor slachtoffers van mensenhandel. Sinds 1990 heeft IOM meer dan 100.000 slachtoffers uit ten minste 138 landen geholpen. Door zijn unieke bereik van migranten en slachtoffers van mensenhandel over de hele wereld heeft IOM een grote expertise opgebouwd in het identificeren, beschermen, bijstaan, doorverwijzen en beheren van gevallen van mensenhandel. Wereldwijd implementeert IOM verschillende maatregelen tegen mensenhandel die passen binnen het bestaande wettelijke kader om de rechten van de slachtoffers van mensenhandel te beschermen.

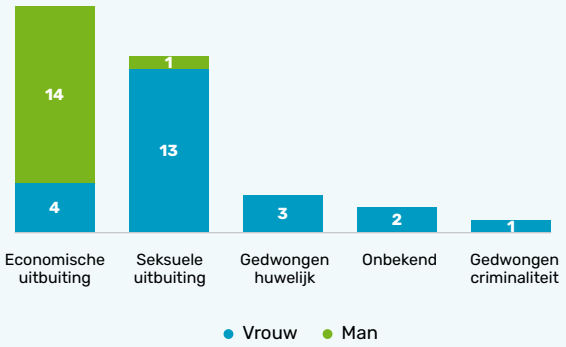
Het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer voor slachtoffers van mensenhandel door IOM België en Luxemburg

In het kader van het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer ondersteunt IOM België en Luxemburg migranten die vrijwillig wensen terug te keren naar hun land van herkomst of die migreren naar een derde land waar een permanent verblijf is gewaarborgd. Het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer is gratis beschikbaar voor alle migranten in België, ongeacht hun wettelijke status. In 2022 en in 2023 zijn er in totaal 34 overlevers van mensenhandel met ondersteuning van het programma teruggekeerd naar hun land van herkomst. In de onderstaande grafiek wordt de top vijf van nationaliteiten weergegeven van deze 34 individuen, ingedeeld per geslacht. Andere nationaliteiten zijn Algerije, België, Litouwen, Nigeria, Noord-Macedonië, de Republiek Moldavië en Servië. De meerderheid van hen was het slachtoffer van arbeidsuitbuiting of seksuele uitbuiting. Er moet worden opgemerkt dat de meeste slachtoffers van arbeidsuitbuiting mannen waren, terwijl de meeste slachtoffers van seksuele uitbuiting vrouwen waren. Niet opgenomen in de grafieken zijn negentien overlevers die begeleiding hebben gekregen maar ervoor hebben gekozen om niet terug te keren.

Grafiek 1: Top 5 nationaliteiten volgens geslacht

Grafiek 2: Type uitbuiting per geslacht

Sinds de start van het re-integratieprogramma in 2006 heeft IOM België en Luxemburg bijstand verleend aan slachtoffers van mensenhandel in het kader van het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer. Door zijn holistische benadering aan te passen aan de speciale beschermingsbehoeften van slachtoffers van mensenhandel, zorgt IOM voor ondersteuning op maat, met de nadruk op de weerbaarheid en het trainen van vaardigheden van de overlevers in drie fasen: voor vertrek, tijdens de reis en na terugkeer.

Bijstand van IOM bij begeleide vrijwillige terugkeer

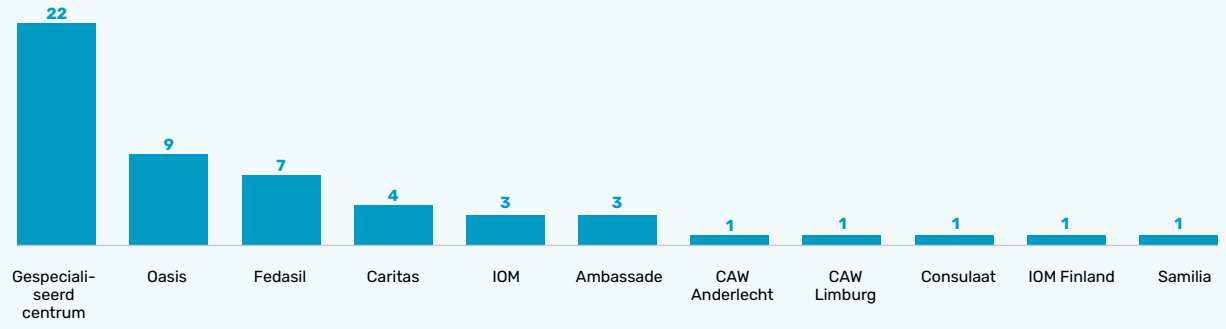
Bijstand voor vertrek

Een cruciale eerste stap in de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel is **slachtofferidentificatie**.[502] Alleen met de juiste identificatiemiddelen en -methoden kunnen overlevers worden beschermd en kunnen hun rechten tijdig worden hersteld.

In sommige gevallen worden overlevers in contact gebracht met of nemen ze zelf contact op met een van de drie gespecialiseerde centra die gemandateerd zijn om slachtoffers van mensenhandel te ondersteunen. In die gevallen beoordeelt het gecontacteerde centrum of de persoon een (potentieel) slachtoffer van mensenhandel is.

In andere gevallen kunnen overlevers worden doorverwezen naar IOM, bijvoorbeeld wanneer de persoon niet voldoet aan de noodzakelijke vereisten voor vervolging om erkend te worden en een wettelijke status te krijgen of wanneer de persoon niet in België wenst te blijven.

Grafiek 3: Dossiers doorverwezen door partners

502 De richtlijnen van IOM zijn terug te vinden in *Trafficking in Persons: Victim Identification and Assistance training guide.* Meer informatie: trafficking-in-persons-training-guide.pdf (iom.int).

Zoals de grafiek illustreert, worden doorverwijzingen naar IOM gedaan door verschillende actoren, zoals de gespecialiseerde centra, Fedasil, ngo's, maatschappelijke organisaties, de politie en ambassades. In deze gevallen beoordeelt IOM of de persoon kan worden beschouwd als een slachtoffer van mensenhandel.

Dat dossiers worden doorverwezen door andere organisaties dan een van de drie gespecialiseerde centra **gebeurt voornamelijk wanneer de overlevers weigeren om zich aan te bieden bij ordehandhavingsdiensten** (zie voetnoot 501, dit is een van de drie vereisten waaraan er moet worden voldaan om in aanmerking te komen voor de procedure voor slachtoffers van mensenhandel in België). Gebrekkige rapportering kan te wijten zijn aan taalbarrières, gebrek aan vertrouwen in ordehandhavingsdiensten, irregulier verblijf, gecombineerd met angst voor vergelding en negatieve copingstrategieën. Soms zien slachtoffers van mensenhandel zichzelf niet als slachtoffers of hebben ze last van een posttraumatische stressstoornis en geheugenverlies.

Bij het eerste contact zoekt IOM naar verschillende indicatoren om potentiële slachtoffers te identificeren. Elk type uitbuiting heeft zijn eigen indicatoren (zie *training guide*[503], p. 18). Zodra de indicatoren op een mogelijk geval van mensenhandel wijzen, vindt er met toestemming van de persoon een grondige screening plaats, inclusief een risicobeoordeling. De grootste bekommernis bij het organiseren van de terugkeer van een slachtoffer van mensenhandel is de veiligheid bij terugkeer, aangezien de mensenhandelaars zich in het land van herkomst kunnen bevinden en een bedreiging kunnen vormen voor het slachtoffer en/of zijn/haar familie.

Het is dan ook de verantwoordelijkheid van IOM om, naast het garanderen van de bescherming van overlevers bij terugkeer, in nauwe samenwerking met het ontvangende IOM-kantoor en hun partners, een risicobeoordeling uit te voeren met als doel om te voorkomen dat overlevers aan hun lot worden overgelaten en opnieuw in een situatie van mensenhandel terechtkomen.

Deze beoordeling is gericht op de gezinssituatie, de risico's inzake stigmatisering en de band met de daders. Meer specifiek evalueert IOM de volgende zaken:

- Familie: Loopt de familie in het land van herkomst gevaar? Waren familieleden medeplichtig aan de mensenhandel? Zijn er vertrouwenspersonen binnen de familie? Wat is de financiële situatie van de overlevers en hun familie? In sommige gevallen wordt de familiale situatie gescreend door het IOM-kantoor in het land van herkomst.
- De mogelijkheid van stigmatisering, discriminatie of represailles bij terugkeer.
- De mogelijke banden met de daders: Is het criminele netwerk nog altijd actief? Bestaat er een risico dat de overlevers opnieuw ten prooi vallen aan mensenhandelaars? Zijn er risico's op vergelding jegens de overlevers of hun familie? Is er een lopend onderzoek?

Tijdens het screeningsproces worden de *case management*-principes van IOM consequent toegepast en worden interne *due diligence*-procedures gevolgd. Zodra al de informatie is verzameld, wordt deze gedeeld met IOM in het land van herkomst, zodat zij de risicobeoordeling kunnen bevestigen, de gemandateerde partner die instaat voor de bescherming van slachtoffers van mensenhandel in het land van herkomst op de hoogte kunnen brengen en – in sommige gevallen en met toestemming van de overlevers – ordehandhavingsdiensten op de hoogte kunnen brengen wanneer beschermingsrisico's zijn vastgesteld. IOM in het land van herkomst zal ook informatie verzamelen over de vraag of er gespecialiseerde lokale programma's beschikbaar zijn om de overlevers verder te ondersteunen. Terwijl het voor sommige overlevers veilig zal zijn om naar hun familie terug te keren, willen anderen misschien hulp bij het vinden van een nieuwe woonplek. Ook dat wordt gecoördineerd met het IOM-kantoor in dat land.

Tijdens de fase voor vertrek krijgen alle personen begeleiding op maat waarbij ze informatie ontvangen over het terugkeerproces en over het re-integratieprogramma. Een tweedelijnsbegeleiding wordt vaak online georganiseerd met het IOM-kantoor van het land van herkomst, zodat de overlevers rechtstreeks informatie met hen kunnen uitwisselen en er al een eerste contact wordt gelegd dat na de terugkeer zal worden voortgezet. Deze internationale samenwerking zorgt voor effectieve en directe doorverwijzingen naar lokale diensten en overheidsinstellingen die de begunstigden na aankomst blijven ondersteunen.

Deze begeleiding biedt een extra kans om eventuele kwetsbaarheden of risico's in verband met het reis- en re-integratieproces te beoordelen. Als ze besluiten om terug te keren, worden de overlevers administratief en logistiek ondersteund, onder meer bij het verkrijgen van

503 *Ibid.*

hun reisdocumenten, de coördinatie van noodopvang indien nodig, het boeken van hun vliegticket en zakgeld voor de reis naar hun eindbestemming.

Bijstand bij het reizen

Overlevers van mensenhandel kunnen **op basis van hun individuele ervaring specifieke beschermingsbehoeften hebben om veilig** naar hun land van herkomst **te kunnen reizen**. Daarom worden de overlevers bij vertrek, tijdens hun reis en bij aankomst altijd bijgestaan door een medewerker van IOM. In sommige gevallen begeleidt IOM de overlevers tot aan hun eindbestemming. Deze begeleiding vindt systematisch plaats bij niet-begeleide minderjarige overlevers van mensenhandel, maar kan ook worden gefaciliteerd voor kwetsbare overlevers die extra bescherming en ondersteuning nodig hebben tijdens hun reis. Bij aankomst in het land van herkomst helpt IOM bij de grenscontrole en het ophalen van de bagage. Er wordt initiële informatie over het re-integratieproces verstrekt en indien nodig wordt er zakgeld gegeven voor de basisbehoeften. In sommige gevallen zal een overnachting bij aankomst noodzakelijk zijn en mogelijk gemaakt worden door IOM. IOM kan de overlever ook helpen om meteen bij aankomst in de luchthaven van het land van herkomst een klacht in te dienen, in het bijzonder wanneer de overlevers om bescherming wensen te verzoeken.

Bijstand bij re-integratie na terugkeer

Bijstand bij re-integratie is bedoeld om **overlevers van mensenhandel te ondersteunen bij een duurzame re-integratie in hun land van herkomst en binnen de lokale gemeenschap**. De bijstand is afgestemd op de behoeften van de overlevers en omvat verschillende soorten hulp. Een uitgebreid pakket aan bijstand bij re-integratie omvat de volgende diensten: huisvesting of accommodatie, medische bijstand, psychologische ondersteuning en begeleiding, onderwijs en vaardigheden, economische kansen, juridische en administratieve ondersteuning, gezinsbemiddeling, *case management* en bijstand aan gezinsleden indien nodig. Overlevers van mensenhandel kunnen één enkele dienst nodig hebben (bijvoorbeeld vervoer, dringende medische zorg, arbeidsbemiddeling) of meerdere diensten (bijvoorbeeld een combinatie van huisvesting, medische hulp, psychologische zorg, juridische ondersteuning, onderwijs en beroepsopleiding). Diensten kunnen specifiek zijn voor mensenhandel of meer algemeen. Betekenisvolle re-integratie is een complexe onderneming, die vaak een volledige en diverse reeks diensten vereist voor slachtoffers (en soms voor hun families), die zelf heel uiteenlopende fysieke, psychologische, sociale en economische behoeften hebben op korte en lange termijn. Zodra de onmiddellijke behoeften van slachtoffers van mensenhandel vervuld zijn, hebben veel slachtoffers nog verdere hulp nodig om te re-integreren in hun familie en gemeenschap (bijvoorbeeld een beroepsopleiding, economische steun, toegang tot gezondheidszorg op de lange termijn, counseling, onderwijs, gezinsbemiddeling, …).

Bijstand bij re-integratie wordt altijd verleend via een **aanpak waarbij de migrant centraal staat en waarbij de nadruk ligt op het welzijn en de bescherming van de begunstigde** tijdens het hele proces. Om deze aanpak te versterken, volgen hulpverleners de principes van bijstand (zie de onderstaande figuur). Door deze principes toe te passen, staat het individu centraal, aangezien de betrokkene in staat wordt gesteld om een weloverwogen beslissing te nemen.

Do no harm	Rights based approach
Non-discrimination	Self-determination and participation
Individualized assistance	Accountability
Continuum of assistance	Informed consent (adults)
Gender sensitivity	Barrier-free access
Confidentiality, privacy and data protection	Child-centered assistance

IOM monitort en evalueert (M&E) ook voortdurend hoe de slachtoffers re-integreren in hun gemeenschap, waarbij de privacy en de veiligheid van de dataverzameling worden gewaarborgd. Die monitoring en deze evaluatie laten toe om eventuele uitdagingen en kansen voor re-integratie te identificeren, waarna de geboden ondersteuning aangepast kan worden op basis van de gemaakte vaststellingen.

Kwetsbaarheid en veerkracht ontwarren

Overlevers van mensenhandel hebben gelaagde kwetsbaarheden[504] en veerkracht in verschillende fases van hun leven – voor, tijdens en na mensenhandel – die invloed hebben op de ondersteuning en diensten die ze wel (of niet) nodig hebben. Kwetsbaarheid en

504 https://publications.iom.int/books/iom-handbook-migrants-vulnerable-violence-exploitation-and-abuse

weerbaarheid worden ook beïnvloed en gecreëerd door de familie- en gemeenschapsomgeving waarin overlevers van mensenhandel proberen te re-integreren. Kwetsbaarheden en veerkracht kunnen fluctueren in de tijd en als reactie op een aantal factoren.

Het aanpakken van de behoeften die samenhangen met mensenhandel is cruciaal als eerste stap in herstel en re-integratie op de langere termijn. De behoefte aan bijstand heeft evenwel niet alleen te maken met de impact en de gevolgen van mensenhandel. Alle overlevers van mensenhandel hebben een eigen levenservaring voor, tijdens en na de uitbuiting, met individuele kwetsbaarheden en bronnen van veerkracht en steun. Door te onderscheiden of de bijstandsbehoeften van slachtoffers voortkomen uit de mensenhandel zelf of uit onderliggende sociale en economische kwetsbaarheden, kan IOM de re-integratieondersteuning gerichter inzetten.

Uitdagingen bij de ondersteuning van overlevers van mensenhandel

Hoewel er grote inspanningen worden geleverd om overlevers van mensenhandel bij te staan, zijn er nog veel uitdagingen. Tijdens de bijstandsperiode kan inconsistente informatie van de slachtoffers hun bescherming bemoeilijken, omdat verschillende verklaringen en percepties kunnen leiden tot het verkeerd begrijpen van hun behoeften. Daarnaast kan de subjectieve perceptie van risico en veiligheid bij de slachtoffers een invloed hebben op hun bereidheid om een beroep te doen op hulpdiensten. Hun traumatische ervaringen uit het verleden leiden vaak tot wantrouwen en een verhoogd gevoel van kwetsbaarheid, waardoor het voor hen moeilijk is om zich open te stellen en volledig samen te werken met hulpverleners.

De rol van IOM blijft beperkt en wordt vaak ingeperkt door de beperkte re-integratieondersteuning die beschikbaar is, waardoor IOM moeilijk kan werken aan alle aspecten van de re-integratie van overlevers. Naast beperkte ondersteuning bij re-integratie hebben sommige landen ook geen gespecialiseerde programma's voor slachtoffers van mensenhandel. Dat vormt een extra uitdaging voor het vermogen van de overlevers om te re-integreren, aangezien deze programma's de re-integratieondersteuning aanvullen en cruciaal zijn om een antwoord te bieden op de unieke behoeften van de overlevers. Bovendien kunnen overlevers van mensenhandel te maken krijgen met een gebrek aan perspectief in hun land van herkomst, wat hun herstel op lange termijn en hun re-integratie in de maatschappij belemmert.

In sommige gevallen beschouwen slachtoffers van mensenhandel zichzelf niet als slachtoffers, wat het bieden van noodzakelijke hulp bemoeilijkt. Dat gebrek aan zelfidentificatie is vaak te wijten aan de psychologische manipulatie en de dwang die mensenhandelaars gebruiken, waardoor overlevers een vertekend beeld hebben van hun situatie en hun gevoel van hulpeloosheid kan verergeren.

Hoewel er dus specifieke inspanningen worden geleverd om slachtoffers van mensenhandel te ondersteunen, vereisen de veelzijdige aard van hun behoeften en de systemische belemmeringen waarmee ze worden geconfronteerd een holistische en geïntegreerde aanpak. Om deze uitdagingen aan te pakken, moet er meer nadruk worden gelegd op het creëren van duurzame langetermijnoplossingen die overlevers van mensenhandel in staat stellen om hun leven op een waardige en veilige manier opnieuw op te bouwen.

Overzicht van goede praktijken van IOM in de Europese Economische Ruimte

IOM ondersteunt relevante belanghebbenden bij het versterken van strategieën tegen mensenhandel en de bescherming van slachtoffers van mensenhandel niet alleen in België maar in de hele wereld. Met dat doel heeft IOM, in samenwerking met andere organisaties over de hele wereld, de grootste wereldwijde database met primaire gegevens over slachtoffers van mensenhandel ontwikkeld: de IOM Global Human Trafficking Database. Dat is een gestandaardiseerd instrument voor het beheer van gegevens over mensenhandel. Daarnaast heeft IOM goede praktijken ontwikkeld in verschillende landen van de Europese Economische Ruimte (EER), waarbij de nadruk werd gelegd op het versterken van nationale verwijzingsmechanismen[505], capaciteitsopbouw van grenswachten en ondersteuning van niet-gouvernementele organisaties.[506]

505 IOM definieert een verwijzingsmechanisme voor migranten die kwetsbaar zijn voor geweld, uitbuiting en misbruik als een proces van samenwerking tussen meerdere belanghebbenden om bescherming en bijstand te bieden aan kwetsbare migranten.

506 Meer informatie over het werk van IOM bij EEA is hier terug te vinden: https://eea.iom.int/counter-trafficking-human-beings.

Polen

IOM Polen versterkt de **capaciteit van de Poolse grenswacht en het LOT-cabinepersoneel om mensenhandel beter op te sporen**.[507] Meer dan 3.600 agenten en leden van het cabinepersoneel kregen tussen december 2020 en april 2024 een opleiding. Daarnaast ondersteunt IOM de autoriteiten bij het versterken van de samenwerking tussen de grenswachten en wetshandhavingsinstanties uit Noorwegen en Groot-Brittannië met de organisatie van studiebezoeken in deze landen.

De acties van IOM tegen mensenhandel in België

In de strijd tegen mensenhandel in België houdt IOM zich bezig met alle aspecten daarvan: **preventie, bescherming, vervolging en partnerschappen, ook gekend als het 4P-paradigma** (*Prevention, Protection, Prosecution and Partnerships*).

Preventie: IOM voert in het kader van het AVRR-programma een aantal sensibiliseringsactiviteiten uit rond de preventie en identificatie van (potentiële) slachtoffers van mensenhandel, met behulp van podcasts, video's en sociale media, gericht op eerstelijnswerkers en het grote publiek. Bovendien draagt IOM bij aan de organisatie van de Werelddag tegen mensenhandel (*World Day Against Trafficking in Persons* of WDATIP) en de *Blue Heart*-campagne om het bewustzijn over de situatie van slachtoffers van mensenhandel te vergroten en hun rechten te ondersteunen en te beschermen. Dit jaar zal IOM België een **reeks infosessies** over terugkeer en re-integratie voor slachtoffers van mensenhandel organiseren voor de gespecialiseerde centra die instaan voor de opvang en bescherming van en bijstand aan slachtoffers van mensenhandel. De opleiding kan worden gegeven aan andere relevante partners van het AVRR-programma.

Bescherming: IOM streeft ernaar de rechten van slachtoffers van mensenhandel te beschermen en te vrijwaren. Via het AVRR-programma zorgt IOM voor een veilige en kosteloze terugkeer van migranten die vrijwillig terugkeren naar hun land van herkomst.

Vervolging: IOM organiseert regelmatig studiebezoeken met overheidsfunctionarissen uit derde landen om *best practices* in de strijd tegen mensenhandel uit te wisselen. Tijdens deze studiebezoeken interageren de delegaties van nationale ambtenaren met verschillende Belgische autoriteiten en organisaties om inzicht te krijgen in wettelijke kaders, wetshandhavingspraktijken, programma's voor slachtofferhulp, de rol van ngo's en bestaande controle- en evaluatiemechanismen. Deze bezoeken zijn bedoeld om het beleid en de praktijken in de strijd tegen mensenhandel in deze derde landen te versterken. Het nationale verwijzingsmechanisme in België en de Belgische nationaal rapporteur worden vaak beschouwd als de meest efficiënte in de EER.

Partnerschappen: In het kader van het AVRR-programma werkt IOM samen met meerdere partners, zowel in België als in de herkomstlanden, om de meest geschikte ondersteuning te bieden aan de begunstigden. Volgens de slachtoffergerichte en op rechten gebaseerde aanpak werkt IOM nauw samen met de drie gemandateerde centra die slachtoffers van mensenhandel in België bijstaan, alsook met politiediensten en ambassades. IOM heeft daarnaast een doorverwijzingspartnerschap opgezet met andere maatschappelijke organisaties en overheidsinstanties om bijstand te verlenen aan overlevers die zich niet konden registreren in het nationale doorverwijzingsmechanisme.

Voorbeeld van een succesvol terugkeer- en re-integratieverhaal

Dit is het verhaal van Gloria[508], een Nigeriaanse alleenstaande moeder van drie kinderen, die in Lagos woont. Vooraleer ze haar land verliet en in België aankwam, had Gloria Nigeria nog nooit verlaten en werkte zij als schoonmaakster. Ze werd geronseld in Lagos en er werd haar een goede baan beloofd als schoonmaakster in Europa. Op dat ogenblik was Gloria financieel kwetsbaar. Omdat haar man haar en de drie kinderen net had verlaten en ze moeite had om genoeg geld te verdienen om haar gezin te onderhouden, nam zij het aanbod aan in de hoop zo geld naar huis te kunnen sturen.

De ronselaar regelde Gloria's reisdocumenten en liet haar een heilige eed afleggen opdat ze de overeenkomst niet openbaar zou maken. Dergelijke rituelen – die vaak voorkomen binnen Nigeriaanse mensenhandelnetwerken – zijn bedoeld om de slachtoffers te controleren en ze in

507 Meer informatie over dit project is terug te vinden op: https://poland.iom.int/pl/stories/clear-skies-ahead-iom-teams-lot-polish-airlines-fight-human-trafficking.
508 De naam Gloria is een alias.

hun macht te houden. Gloria reisde over land en over zee met een transporteur. Het duurde ongeveer twee weken om België te bereiken. Bij aankomst werd zij onmiddellijk overgebracht naar een prostitutiehuis in Antwerpen. Ze begreep al snel wat er aan de hand was en nadat ze een aantal dagen in het huis opgesloten gezeten had, wist zij te ontsnappen. Ze moest alles achterlaten: haar paspoort, telefoon, kledij, …

Ondanks deze traumatische ervaring gaf Gloria blijk van een grote veerkracht, mentale kracht en zin voor initiatief. In haar eentje slaagde ze erin om de ambassade van Nigeria en het kantoor van IOM te vinden. Ze werd meteen door IOM begeleid en geïnformeerd over de verschillende opties en soorten ondersteuning die voor haar beschikbaar waren. Gloria wilde niet naar de politie gaan en aangifte doen en zij wilde ook geen contact opnemen met een van de drie gespecialiseerde centra. Ze was erg bang dat het netwerk haar opnieuw zou vinden en wilde zo snel mogelijk terug naar Lagos om herenigd te worden met haar drie kinderen, die bij hun grootouders verbleven. IOM slaagde erin om haar reis snel te organiseren en binnen enkele dagen werd Gloria herenigd met haar familie en overgeplaatst naar een gemeenschap van haar keuze. Ze kon gebruikmaken van het AVRR-programma van IOM en besloot om met de toegekende re-integratiesteun een commercieel bedrijf op te starten. Met die steun huurde zij een pand waar ze een winkel voor voedingsmiddelen en drank opende. Dankzij haar zaak heeft Gloria nu toegang tot een redelijke en duurzame levensstandaard en heeft zij de mogelijkheid tot economische groei in haar land van herkomst. Gloria is nu economisch zelfredzaam en daardoor minder kwetsbaar om opnieuw verhandeld te worden. Ze kan nu een leven leiden dat veilig, waardig en zelfvoorzienend is.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: IOMBrusselsCOMPA@iom.int.